

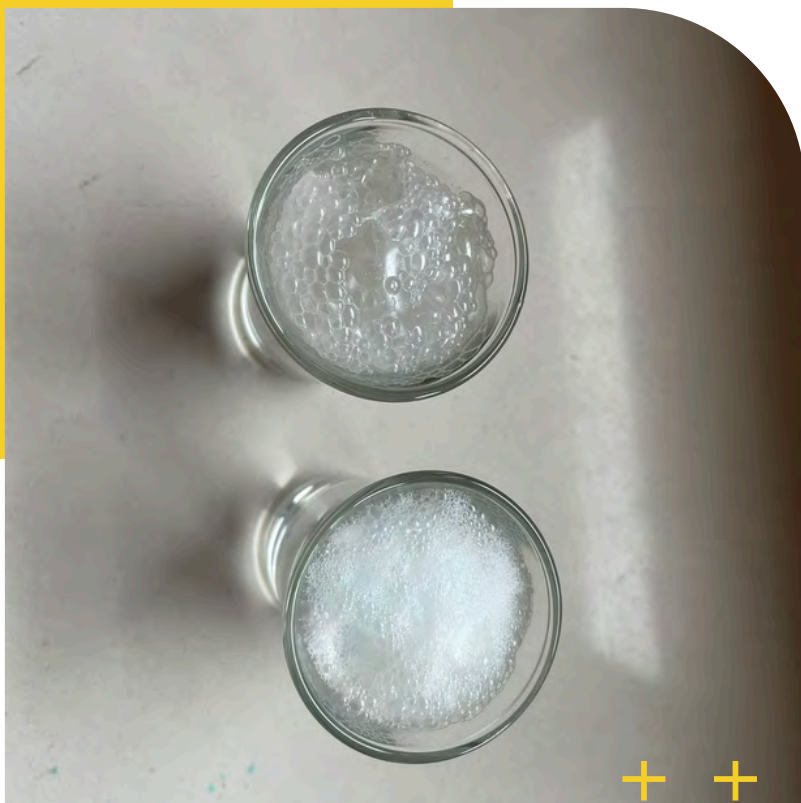
QUÍMICA

BIOLOGIA

COM ACCELEREM UNA REACCIÓ?

Catàlisi i estudi mecanístic

+

+

EXPERIMENTA!

Materials

- 3 gots transparents de xupito (GX)
- 1 got (mida normal, GN)
- 30 mL d'aigua oxigenada (3%)
- Llevat de forner sec
- 100 mL d'aigua tèbia
- Sabó líquid de rentavaixelles
- Cullera de cafè

Instruccions

1. Omple 1 got (GN) amb 100 mL d'aigua tèbia (35-40°C) i afegeix 2 cullerades de llevat. Remena i espera 5 minuts.
2. Omple els 3 gots (GX) amb:
  - Got A: 10 mL d'aigua oxigenada
  - Got B: 10 mL d'aigua oxigenada + 2 cullerades de la solució amb llevat
  - Got C: aigua oxigenada + 2 cullerades de la solució amb llevat + 1 gota de sabó
3. Observa què passa a cada got durant 1-2 minuts.

Truc

No remenis fort. El que importa no és l'agitació, sinó la presència del catalitzador.

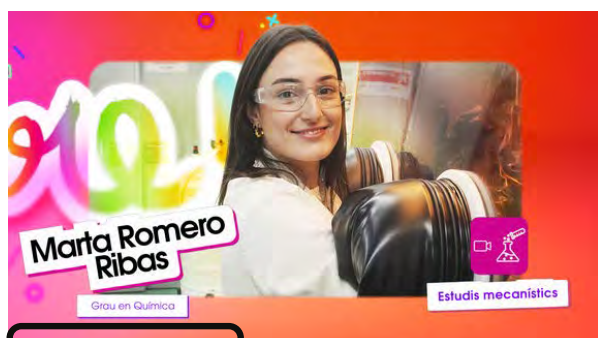
SAPS PER QUÈ...?

- Quan hi afegim llevat la reacció és molt més ràpida?
- L'aigua oxigenada gairebé no fa bombolles tota sola?

El repte!

Descobreix quin és el catalitzador casolà en aquesta reacció!

Càpsula estudi mecanístic

+

+

+

+

COM ACCELEREM UNA REACCIÓ?

Catàlisi i estudi mecanístic

QUÍMICA

BIOLOGIA

10! *repte experimental*

Què has observat?

- En quin got apareixen més bombolles?
- Hi ha diferències entre el got B i el C?
- El llevat desapareix després de la reacció?

Què creus que passa?

- Quina és la teva hipòtesi? Quin paper creus que fa el llevat?
- El sabó accelera la reacció o només ajuda a veure-la?
- Què passa amb l'aigua oxigenada dins el got?

Estudi mecanístic

Un estudi mecanístic explica: com passa una reacció, quins passos interns segueix i quin paper té cada substància.

Què passa a la reacció?

L'aigua oxigenada es descompon així:
Aigua oxigenada (H_2O_2) es transforma en:
aigua (H_2O) + oxigen (O_2) (les bombolles que observem)
Aquesta reacció en si és lenta.

Paper del catalitzador

- El llevat conté l'enzim catalasa.
- La catalasa accelera aquesta reacció:
  - no apareix escrita a l'equació,
  - no es consumeix,
  - només facilita que la reacció passi més ràpid.

La catalasa del llevat:

- s'uneix a l'aigua oxigenada,
- en facilita la descomposició, i queda igual al final.

El sabó no és un catalitzador: només fa més visibles les bombolles.

Què és un catalitzador?

Un catalitzador és una substància que:

- Canvia la velocitat d'una reacció química (normalment, l'accelera)
- No es consumeix a la reacció

En aquest experiment, el llevat conté un enzim anomenat catalasa, que és el catalitzador.

Un catalitzador accelera una reacció sense gastar-se, i un estudi mecanístic explica com ho fa.

COM CAPTUREM CONTAMINANTS?

Detecció i captura de contaminants emergents

EXPERIMENTA!

Materials

- 3 gots de vidre transparents (A, B i C)
- Aigua
- Aigua tònica → fa de "contaminant emergent traçador"
- Una llanterna UV
- Carbó actiu (d'aquari o en pols de farmàcia)
- Filtre de cafè + embut (o una ampolla tallada)
- Cullera de cafè

Instruccions

1. Afegiu 100 mL aigua + 100 mL d'aigua tònica cada got A i B.
2. Apagueu una mica la llum i il·lumineu els gots amb la llum UV: hauríeu de veure una llum blavosa (fluorescència).
3. Afegiu 1 cullerada de carbó actiu al got B i remeneu 1 minut.
4. Filtreu la barreja del got B, amb el filtre de cafè, cap al tercer got C.
5. Torneu a il·luminar el líquid filtrat amb UV (got C) i compareu amb el got A.

Truc

Marca els tres gots amb mostra, A, B i C, per comparar els resultats sense equivocar-se.

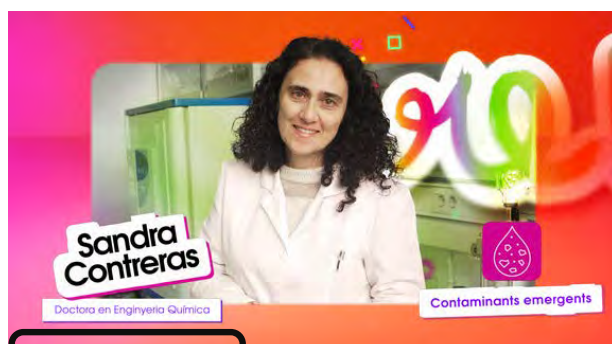
SAPS...?

- Per què si l'aigua sembla neta, pot estar contaminada?
- Com podem detectar un contaminant que no es veu?
- Com és possible "treure" una substància dissolta de l'aigua?

El repte!

Aconsegueix reduir al màxim la llum blavosa després de la filtració!

HELP

Càpsula contaminants emergents

TIPS

COM CAPTUREM CONTAMINANTS?

Detecció i captura de contaminants emergents

QUÍMICA

Què has observat?

- Es veia alguna diferència a simple vista abans i després d'afegir el carbó?
- Què passa quan il·lumines amb llum UV?
- El líquid filtrat brilla igual que l'inicial?

Què creus que passa?

- Quina és la teva hipòtesi? On ha anat la substància que brillava?
- El carbó actiu filtra com un colador o fa una altra cosa?
- Per què la llum UV ens ajuda a "veure" el contaminant?

contaminants emergents

Són substàncies que poden estar presents a l'aigua, generalment en quantitats molt petites, i que poden tenir efectes nocius sobre el medi ambient i la salut. No sempre s'eliminen fàcilment a les plantes depuradores d'aigües.

1. La quinina de l'aigua tònica queda dissolta i no es veu a simple vista.
2. Amb llum UV, la quinina brilla, així podem detectar el "contaminant".
3. En afegir carbó actiu, les molècules de quinina s'enganxen a la seva superfície (adsorció).
4. En filtrar, el carbó queda al filtre i el contaminant se'n va amb ell.
5. El líquid final brilla menys, perquè conté menys contaminant.

☞ Detectar és veure el senyal; capturar és retirar la substància.

Què fa el carbó actiu?

El carbó actiu:

- té una superfície molt gran,
  - adsorbeix molècules a la seva superfície (no les destrueix),
  - s'utilitza en filtres d'aigua i depuradores.
- ☞ Això no és una reacció química, sinó un procés físic: adsorció.

Per què serveix la llum UV?

- La quinina de la tònica brilla (fluorescència) sota llum UV.
- Funciona com un traçador, un "marcador".
- Si la fluorescència disminueix, vol dir que hem eliminat part del contaminant.

Un contaminant pot ser invisible, però no inofensiu.

El carbó actiu no el veu, el captura.

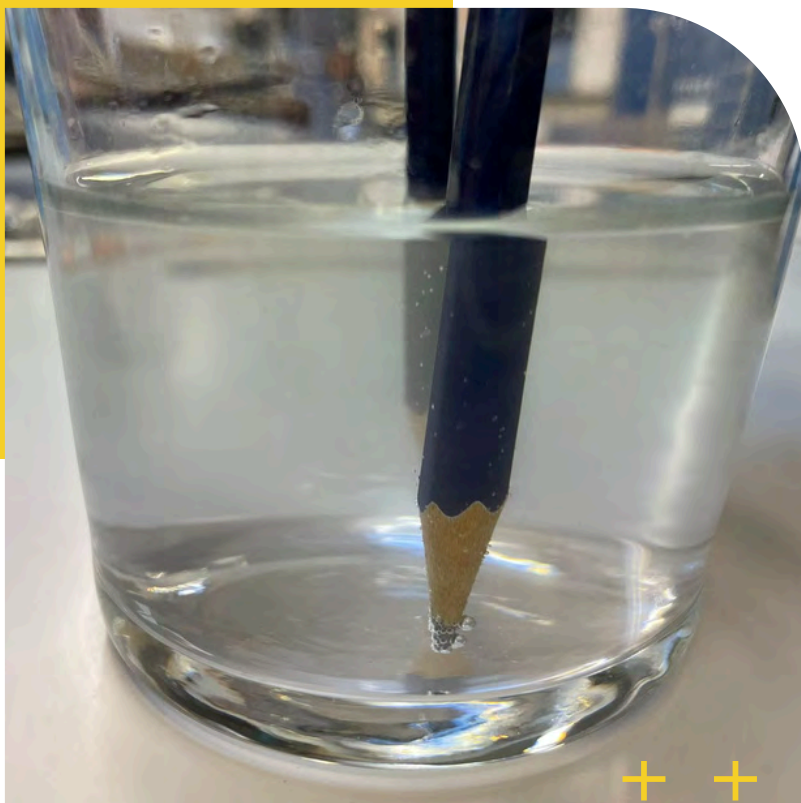

QUÍMICA

repte experimenta

COM GENEREM HIDROGEN?

Electròlisi de l'aigua

EXPERIMENTA!

Materials

- 1 got o recipient transparent
- Aigua
- Bicarbonat de sodi → electròlit
- 2 llapis (grafit) → elèctrodes
- 1 pila de 9 V
- 2 cables amb pinces de cocodrill (millor de colors diferents)
- 1 maquineta (sacapuntes) i cúter
- 1 cullera de postres

Instruccions

1. Omple la meitat del got amb aigua.
2. Afegeix 1 cullerada de bicarbonat i remena fins que es dissolgui.
3. Treu la punta als dos extrems dels llapis perquè el grafit quedi visible.
4. Connecta els cables a la pila: Pol negatiu (-) → càtode (cable negre)
Pol positiu (+) → ànode (cable vermell)
5. Col·loca els dos llapis dins l'aigua, separats 2-3 cm (que no es toquin).
6. Connecta les pinces de cocodrill al grafit dels llapis.
7. Observa què passa.

Truc

Assegura't que el bicarbonat estigui dissolt.

SAPS PER QUÈ...?

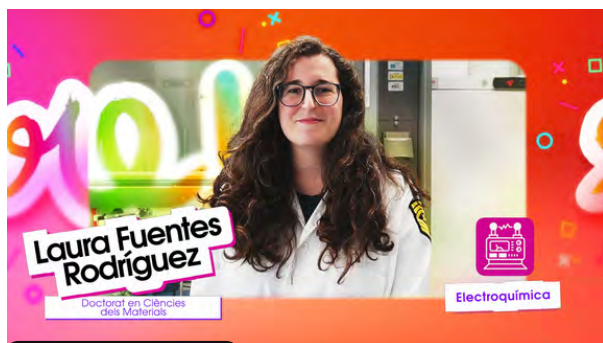
- L'aigua sola no fa bombolles quan hi connectem una pila?
- Apareixen bombolles als dos llapis?

El repte!

Identifica quin gas es forma a cada elèctrode!

TIPS

HELP

Càpsula electroquímica

COM GENEREM HIDROGEN?

Electròlisi de l'aigua

Què has observat?

- A quin llapis hi ha més bombolles?
- Les bombolles són iguals als dos costats?
- Si desconnectes el cables de la pila, hi ha bombolles?
- Passa alguna cosa si intercanvies els cables?
- Repeteix l'experiment sense posar bicarbonat a l'aigua. Funciona igual?

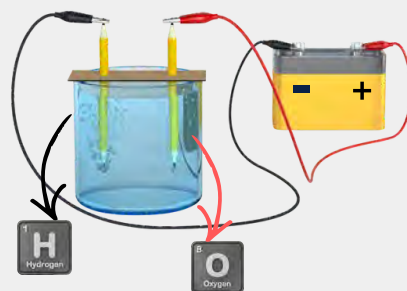
Què creus que passa?

- Què són les bombolles?
- Quin paper té el bicarbonat?
- Què fa exactament l'electricitat a l'aigua?
- El pol positiu (+) i el pol negatiu (-) provoquen el mateix tipus de reacció?

Electroquímica

L'electroquímica és la part de la química que estudia com l'electricitat i les reaccions químiques estan relacionades.

En aquest experiment fem passar electricitat per l'aigua utilitzant una pila.

1. Els llapis de grafit fan d'elèctrodes: el **grafit** és una forma de carboni que **conduïx l'electricitat** perquè té electrons que es poden moure.
2. L'aigua sola conduïx molt poc. Per això afegim **bicarbonat**, que no reacciona, però **permet que el corrent elèctric circuli** a través de l'aigua.
3. Quan la pila està connectada, l'**electricitat força el moviment d'electrons** i fa que l'aigua es descompongui. Per això, apareixen bombolles de gas als elèctrodes:

- al pol negatiu o càtode (-) es forma hidrogen,
- al pol positiu o ànode (+) es forma oxigen.

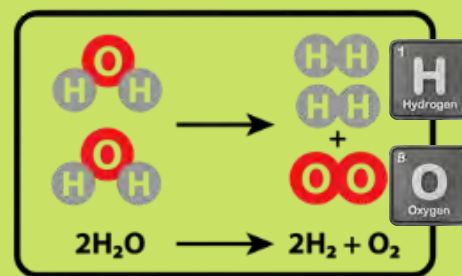
Com que a cada pol passa una reacció (reacció redox o d'intercanvi d'electrons) diferent, els elèctrodes no són iguals i no produeixen el mateix gas. Aquest procés s'anomena electròlisi: **transformar energia elèctrica en una reacció química visible.**

Què és l'electròlisi?

L'electròlisi és un procés en què un corrent elèctric provoca una reacció química, **forçant la descomposició** d'una substància mitjançant el **pas d'electrons**.

En l'electròlisi de l'aigua, l'electricitat separa l'aigua en dos gasos diferents (hidrogen i oxigen) segons el pol de la pila.

Els elèctrodes no són iguals perquè la pila fa que un costat rebi electrons i l'altre els perdi.

PODEN ELS MICROORGANISMES GENERAR CO₂?

Fermentació

EXPERIMENTA!

Materials

- 1 ampolla petita de plàstic buida
- 1 globus
- Aigua calenta (no ha de bullir)
- 1 sobre de llevat de forner sec (no pot ser químic)
- 2 cullerades soperes de sucre blanc
- 1 olla
- 1 cullera sopera per remenar

Instruccions

1. Escalfa aigua en una olla fins que estigui calenta però no bullent. Retira-la del foc.
2. Omple l'ampolla fins a ¾ del seu volum amb l'aigua calenta.
3. Afegeix 2 cullerades soperes de sucre a l'ampolla.
4. Tanca-la amb el tap i agita suaument fins que el sucre es dissolgui.
5. Aboca tot el sobre de llevat sec dins l'ampolla i remena suaument.
6. Col·loca el globus a la boca de l'ampolla, assegurant-te que quedi ben ajustat.
7. Introdueix l'ampolla dins l'olla amb l'aigua calenta sobrant (l'aigua no ha d'entrar dins l'ampolla).
8. Observa què passa al cap de 10 minuts i després de 20 minuts.

Truc

Infla el globus amb la boca i deixa'l desinflar. Això serveix perquè el globus no estigui rígid i es pugui inflar millor després.

SAPS PER QUÈ...?

- Alguns aliments provoquen gasos?
- Els organismes microscòpics poden produir efectes visibles?

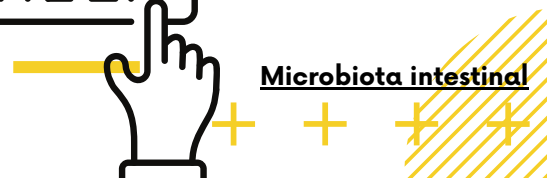
El repte!

Infla un globus sense bufar!

HELP

Microbiota intestinal

PODEN ELS MICROORGANISMES GENERAR CO₂?

Fermentació

BIOLOGIA

7Q! *7epte experimenta*

Què has observat?

- El globus s'ha inflat?
- Ha canviat la mida amb el pas del temps?
- Què veus dins de l'ampolla al cap de 10 minuts i al cap de 20 minuts?

Què creus que passa?

- Per què s'infla el globus?
- Quin gas es produeix?
- Quin paper fa el sucre?
- El llevat és una substància o un ésser viu?

microbiota intestinal

La microbiota intestinal és el conjunt de microorganismes que viuen al nostre intestí i que ens ajuden a digerir aliments, produir substàncies útils i mantenir l'equilibri del cos.

Què és la fermentació?

La fermentació és un procés en què microorganismes transformen aliments, com els sucres, i produeixen gasos o altres substàncies.

És una manera d'obtenir energia i pot tenir efectes visibles, com bombolles en l'experiment o gasos (flatulències) en el nostre cos.

Alguns microorganismes transformen aliments com els sucres i les fibres i produeixen gasos. Aquest procés de fermentació és similar al que fa la microbiota intestinal dins del nostre cos.

- El llevat és un microorganisme viu i el sucre és el seu aliment.
- La temperatura adequada fa que el llevat funcioni bé i fermenti.
- En aquest procés es produeix diòxid de carboni (CO₂) com a gas.
- El CO₂ s'acumula dins el globus i el fa inflar-se.

CONNEXIÓ AMB LA MICROBIOTA INTESTINAL

- A l'intestí tenim milions de microorganismes.
- Aquests microorganismes fermenten alguns aliments, sobretot fibra.
- Durant la fermentació es produeixen gasos i substàncies útils.

El llevat és un microorganisme viu.

Està format per cèl·lules (és unicel·lular).
S'alimenta: utilitza el sucre com a font d'energia.
Creix i es reproduïx quan les condicions són adequades.
Reacciona a l'entorn: funciona millor amb calor i deixa de funcionar si fa massa fred o massa calor.

QUÈ PASSA SI HI HA MOLTS MICROORGANISMES JUNTS EN UN MATEIX LLOC?

Model d'una floració de dinoflagel·lats

EXPERIMENTA!

Materials

- 2 gots transparents
- Aigua
- Colorant alimentari vermell o aquarel·la vermella diluïda en aigua
- 1 pipeta
- Llum del mòbil o llanterna
- Paper blanc (fons)

SAPS...?

- Com pot el mar canviar de color sense que ningú hi tiri res?
- Com poden organismes microscòpics provocar un efecte tan visible?

Instruccions

1. Omple els dos gots amb la mateixa quantitat d'aigua.
2. Col·loca els gots sobre un fons blanc.
3. Etiqueta:

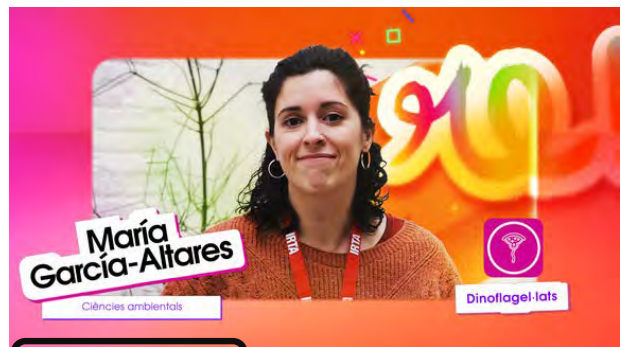
Got A – Mar normal: afegeix 1 gota de colorant o aquarel·la vermella diluïda amb la pipeta.

Got B – Floració: afegeix colorant gota a gota fins que l'aigua quedi tenyida però encara translúcida.

4. Il·lumina'ls lateralment amb la llanterna (com si fos el Sol) i compara els 2 gots. Què observes?

El repte!
Representa l'efecte visual d'una marea roja!

Dinoflagel·lats

TIPS

Truc

Utilitza poc colorant: cada gota representa moltes cèl·lules microscòpiques.

QUÈ PASSA SI HI HA MOLTS MICROORGANISMES JUNTS EN UN MATEIX LLOC?

Model d'una floració de dinoflagel·lats

BIOLOGIA

70! *7epte experimental*

Què has observat?

- Quin got té un color més intens? Per què?
- Com canvia la percepció amb la llum lateral?
- A simple vista, sembla "pintura" o "aigua carregada"?

Què creus que passa?

- Què representa el colorant?
- Per què moltes "coses petites" juntes poden canviar tot el medi?
- Quines condicions del mar creus que podrien afavorir una floració real?

dinoflagellats

Els dinoflagel·lats són algues microscòpiques d'una sola cèl·lula que viuen sobretot al mar i formen part del fitoplàncton. Quan es multipliquen molt, poden causar marees roges.

Marea roja causada per Noctiluca, un dinoflagel·lat bioluminiscent.
Font: asturnatura.com

Model de l'experiment: el colorant representa la suma de moltes cèl·lules microscòpiques, com els dinoflagel·lats.

Quan n'hi ha milions, el mar (com l'aigua del got B) pot canviar de color: això és una floració (popularment, marea roja).

Connexió amb el canvi climàtic

El canvi climàtic pot afavorir l'aparició de marees roges perquè modifica les condicions del mar:

- Aigua més calenta → els dinoflagel·lats creixen més ràpid.
  - Períodes més llargs de calor i llum → més fotosíntesi.
  - Plugues intenses → arrosseguen més nutrients cap al mar.
  - Canvis en els corrents i el vent → mar més sovint en calma, que afavoreix la concentració a la superfície.
- ☞ Tot plegat fa que les floracions siguin més freqüents, durin més temps i siguin més intenses.

Què és la marea roja?

Una marea roja és un fenomen natural que passa quan algunes algues microscòpiques, sovint dinoflagel·lats, es multipliquen molt ràpidament al mar i fan una floració massiva (*bloom*).

Causes principals:

Més llum i temperatura alta:

l'aigua més càlida i amb bona il·luminació afavoreix la fotosíntesi.

Mar en calma: amb poc onatge, els microorganismes es concentren a la superfície.

Excés de nutrients:

Substàncies com nitrats i fosfats (procedents d'aigües residuals, fertilitzants o rius) actuen com a "menjar" i acceleren el creixement.

Una marea roja no és una taca: és l'efecte visible de milions d'organismes microscòpics junts. Quan la floració és molt intensa, pot ocupar diversos metres de profunditat.